

ské vzdělanosti včetně čtveroevangelia a moravsko-panonských legend, ale autentickou staročeskou literaturu počítáme až od 13. století; tyto mlhavé kontury je třeba vyjasnit. Další problém je spjat s tím, že reflexe ukrajinského písemnictví není jen ukrajinská; v každém případě by měla být brána více v úvahu nejen produkce ukrajinské diaspory (kromě Čyževského a pražského vydání M. Hnatyšaka z roku 1941 především kanadsko-americká), ale také ukrajínistika ruská, polská, česká (V. Židlický, Krhounova brněnská monografie o J. Fed'kovyčovi), německá, ale také maďarská aj. Kniha takové výkladové šíře a hloubky a koneckonců zacílení na široké čtenářstvo by si také zasloužila podrobný jmenný a snad i předmětový rejstřík.

První díl rozsáhlé práce Mychajla Najenka pokládám nejen za populárněvědeckou, jak ji sám označuje (naukovo-populjarnyj vyklad), ale za práci povýtce vědeckou, přinášející posuny důrazu, nové pohledy a nové uchopení materiálu. V národním obrození, resp. jeho další etapě, již prochází nebo bude muset projít Ukrajina nyní, mají takové knihy a projekty nezastupitelný, průkopnický význam.

Ivo Pospíšil

VÝBOR Z MAĎARSKÉ POEZIE

Na voze Eliášově. Výbor z maďarské poezie. Přeložili Daniel Kotszászky a Zdeněk Svoboda. Církev československá husitská. Praha 2005, 96 s.

Církev československá husitská vydala v edici Blahoslav antologii maďarské poezie v překladu Daniela Kotszászkyho a Zdeňka Svobody pod názvem *Na voze Eliášově*. První překladatel připravil podstročnick Zdeňku Svobodovi, který hrubé překlady Kotszászkyho přebásnil. Šlo o dávnou spolupráci obou překladatelů, započatou v době jejich základní vojenské služby v Bratislavě v padesátých letech 20. století a dovršenou teprve po mnoha desetiletích. Oba překladatelé jsou protestantského vyznání, Kotszászky byl pastorem reformované církve v Bratislavě, Svoboda je farářem československé církve husitské ve Zlíně. Publikace tak poskytuje výrazný protestantský pohled na maďarskou poezii. Z maďarských básníků 19. a zejména 1. poloviny 20. století jsou v ní přeloženi zejména ti, kteří měli blízko k tradičnímu maďarskému náboženství, ke kalvinismu.

Kalvinským pastorem byl již Mihály Tompa (1817–1868), který se léčil v moravském Jeseniku (Gräfenbergu) a byl představitelem lidového směru maďarské poezie, nejvíce ovlivněného Sándorem Petöfím. Uveřejněná Tompova báseň K čápovi je alegorií těžké situace Uher po prohrané maďarské revoluci v letech 1848–49. Kalvinistou byl rovněž přední představitel moderní maďarské literatury, revoluční symbolista Endre Ady (1877–1919), jehož nábožensky laděné básně shromáždili i pořadatelé výboru včetně básně *Na voze Eliášově*, která dala celému výboru jméno. „Já jsem v přibuzenství se smrtí,“ praví Ady ve své básni *Přibuzný smrti* a víru v Boha vyslovuje nejpřesvědčivěji v básni *Děkuji, děkuji, děkuji*, hymnické skladbě podobné hymnům Otokara Březiny. V antologii je zastoupen také Gyula Juhász (1883–1937), který vystudoval na piaristickém gymnáziu v Segedině a vybočuje tak z řady kalvinsky orientovaných básníků, kam nepatří ani přední autor skupiny Nyugat (Západ), kosmopolita Mihály Babits (1883–1941), obdivovatel italské a anglické poezie.

K protestantské linii maďarské poezie naopak náleží syn evangelického faráře Géza Gyóni (1884–1917), jehož báseň *Aspoň na jedinou noc* je tragickou apoteózou první světové války. Kromě Adyho dostává ve výboru nejvíce místa nyugatovec Lajos Áprily (1887–1947), redaktor *Protestantské revue*. Kromě řady epigramů je představen jako mistr vybroušené přírodní lyriky a hlasatel křesťanského humanismu. Nábožensky zarámovaným tradicionalismem přispíval ke smíru mezi Maďary, Rumuny a Sasy v Sedmíhradsku Sándor Reményik (1890–1941), levicovou orientací chtěl přispět k sociální spravedlnosti Attila József (1905–1937), který spolupracoval s českým diplomatem Antonem Strakou ve 30. letech 20. století v Budapešti při přípravě maďarské antologie českých a slovenských básníků, vydané v roce 1936. Ve výboru uveřejněná Józsefova báseň *Máma* náleží k nejvíce oceňovaným dílům jeho osobní lyriky. V levicové orientaci následoval Józsefa i Miklós

Radnóti (1909–1944), který zahynul při pochodu smrti z koncentračního tábora v Srbsku na sever Maďarska. Právě básně Sedmá ekloga a Osmá ekloga, které napsal v lágru Heidenau v horách nad Žagubicí v červenci a v srpnu 1944, náležejí k nejzdařilejším básním celého výboru a jsou básnicko-vým protestem proti hrůzám nacismu.

Výbor je dobře skloubený; důraz je položen na kalvínské pojetí světa v díle maďarských básníků, na náboženský základ jejich poezie. Toto náboženské zaměření ústrojně prolíná všelidská humanistická orientace, protest proti násilí a zrůdnosti obou světových válek. Překlad má velmi slušnou úroveň i po stránce čistě literární, překladatelé mají smysl pro pointu, veršové i rýmové zákonitosti. Po některých našich výběrech věnovaných jednotlivým maďarským básníkům či literárním skupinám (Nyugat), je v tomto nejnovějším maďarská poezie představena z protestantského úhlu pohledu; a v tom je také hlavní jeho specifikum.

Richard Pražák

OD MODERNY K POSTMODERNĚ

Litteraria Humanitas XII: Moderna – Avantgarda – Postmoderna. Brno, MU 2003. 425 s. ISBN 80–2103118–2

Obsáhlý sborník nazvaný *Moderna – Avantgarda – Postmoderna*, vyšel v rámci řady *Litteraria Humanitas XII* jako stěžejní výstup ze stejnojmenné mezinárodní konference, pořádané pod záštitou Ústavu slavistiky brněnské Masarykovy univerzity v Brně ve dnech 22.–23. 10. 2002. Editory svazku jsou významné univerzitní osobnosti prof. Ivo Pospíšil a prof. Danuše Kšicová, kteří se také nejvíce zasloužili o vlastní konání a organizaci mezinárodní konference.

Sborník vznikl pod jejich vedením je rozdělen do tří samostatných oddílů. Jeho východisko tvoří úvod, směřující k obecným úvahám, na něž nejprve navazuje oddíl *Literatura. Od moderny přes avantgardu k postmoderně*, který pak doplňuje další samostatná část, nazvaná *Ars Comparationis – Divadlo – Výtvarné umění – Hudba*. Čtenáři se tak do rukou dostává hned čtyřicet samostatných studií, vztahujících se k nabízenému tématu. Každá ze sekcí přitom nabízí jak pohledy mapující problémy moderního, avantgardního i postmoderního umění samostatně, tak aspekty konfrontační, zaměřující se na genezi a vzájemné ovlivňování jednotlivých etap vývoje umění. Rozhodující těžiště zájmu autorů však i v tomto případě tvoří literatura a její výzkum. Vedle česky psaných studií se ve většině případů setkáváme s příspěvky v ruštině, již sekunduje několik výjimek v podobě statí v angličtině či němčině. Články pak doplňuje vždy závěrečná bibliografie a cizojazyčné, vesměs anglické či ruské resumé.

Publikaci otevírá studie **Iva Pospíšila** *Nová literatura a areálová studia*, analyzující problematiku nové pozice literární vědy a filologie v době současné globalizace, která právě pro svoji překotnost vyžaduje hloubkový pohled na předchozí vývoj od moderny přes avantgardu až k dnešku, zrcadlícímu se v současnosti v trojúhelníku, jehož vrcholy tvoří areálová studia, sociologie a pochopitelně filologie. Úvahy na zvolené téma doplňuje i krátký vstup **Danuše Kšicové** *Století hledání*, v němž autorka obrací pozornost k současné filozofii a estetice jako zdroji nového pojmosloví, které se díky hlubinným analýzám základních pojmů i dnes stále znovu navrácí k prapodstatě moderny a jí definovaných pravidel, ať už jde o termíny jako znak, symbol či mýtus, které právě s počátkem moderny získaly zcela nové postavení a v průběhu minulého století díky návaznostem na pojetí Peirce, Loseva, Mukařovského, Ricoeura, Heideggera či Eliadeho a mnoha dalších vytvořily předobraz dnešního vývoje myšlení v této oblasti. Odkaz na konečnou uzavřenost minulého století se zračí právě i v samotném tématu konference, která se snažila na jedné straně zrekapitulovat to, čeho bylo dosaženo, a na straně druhé nahlédnout také za hranici a pokusit se zmapovat další možná východiska budoucího výzkumu i vývoje. Ačkoli se poetiky konce 20. století jeví jako období chaosu, v němž se dekonstrukce mění v destrukci, nacházíme i dnes cosi pozitivního, a to onu touhu po hledání souvislostí v labyrintu znejistělých a často i znevážených hodnot, které nám přineslo těžce zkoušené 20. století.